

У місії, якою командував Борман, бунту на кшталт продемонстрованого Воллі місця не було. Але зволікання могло дорого коштувати. Командир запустив двигуни, і «Аполлон-8» зробив швидкий стрибок від третього ступеня, залишаючи його падати на орбіту захоронення відходів.

* * *

Слухачі з усього світу, які цілодобово стежили за місією й уважно слухали обмін репліками, можливо, зауважили уривки стривожених перемовин між «Аполлоном» і Землею, а може, і нічого не помітили. Забагато було інших моментів, вартих більшої уваги: наприклад, коли космічний корабель стрімко перетнув позначку рекорду висоти 22 500 кілометрів, збільшивши її більш ніж увосьмеро (до 193 120 кілометрів) за той час, який знадобився Землі, щоб зробити лише один оберт.

Ще захопливіше звучала обіцянка провести з космосу кілька телетрансляцій наживо. Перший ефір планували через 31 годину від початку місії, а саме 22 грудня близько 15:00 за східним часом. У цей момент люди у своїх домівках дістали б можливість побачити планету, яку населяли, з такого ж неймовірного ракурсу, яким насолоджувалися астронавти.

Тож хоча стривожені перемовини й відбувалися, для неопіформованого слухача вони були незрозумілим ребусом.

Наприклад, Андерс казав:

— Г'юстоне, ми перемотали стрічку. Коли вам буде зручно, можете скинути її собі.

А Коллінз на це відповідав:

— «Аполлоне-8», викликає Г'юстон. Ми збираємося скинути вашу стрічку просто зараз.

Невдовзі один з астронавтів кинув фразу про те, що NASA сподобалися б якісь цікаві деталі на цій стрічці. А потім хтось із них просив, щоб у NASA повідомили екіпажу, що вони думають про стрічку, коли випаде нагода її прослухати.

Суть розмови екіпажу й наземної команди була така. Вони перемовлялися про DSE, data storage equipment, – обладнання для зберігання даних, чи спрощено дамп-стрічки*. Встановлена в кабіні «Аполлона-8» система запису працювала безперервно від старту до приводнення. Дамп-стрічки записували все, що астронавти казали колегам в усамітненні на космічному апараті, але під час радіозв'язку між космосом і Землею сказане не оприлюднювалося. Ці стрічки не лише були важливими для історії записами, а й стали б джерелом критично важливої інформації, якби на борту раптом сталася аварія і слідчому комітету довелося б визначати, що її спричинило.

Найважливішим було те, що система зі стрічками давала змогу екіпажу записати приватне повідомлення для Центру керування польотами й передати його на високій швидкості так, що більше ніхто у світі не міг його прослухати. Але Центру керування треба було знайти вільну хвилинку, щоб послухати дамп-стрічку, адже це займало певний час. У цьому й полягала проблема, адже в такий спосіб екіпаж просто хотів повідомити на Землю, що Борман захворів. І це був не просто хворобливий стан від закачування, який раніше самі відчули Ловелл і Андерс.

Упродовж попередніх дванадцяти годин Борман то блював, то намагався стримати нудоту – не надто успішно. Також він потерпав від жакливої діареї. Цей симптом часто супроводжував розлади травлення такого плану. З обома проблемами

* Дамп – знімок інформації про стан системи в певний момент часу.

було неймовірно складно впоратися в космічному апараті без санвузла. Хоча командир і працював, а його голос нічого не виказував, він не міг тягнути так і далі. Якщо Борман не був спроможний їсти та втримувати їжу, то невдовзі він міг ослабнути, а рано чи пізно взагалі втратити дієздатність.

Звук і запах його страждань перетворював замкнутий простір кабіни на нестерпне місце для всього екіпажу. Ба більше, якщо причиною Борманової хвороби був вірус, Ловелл і Андерс практично неминуче заразилися б від нього.

Спершу Борман заборонив екіпажу прохопитися про це бодай словом у спілкуванні із Землею.

– Я взагалі нічого не збираюся казати, – повідомив він їм, коли Г'юстон не слухав. – І ви, хлопці, теж мовчіть.

Але коли минуло півдня, Борман і сам почав тривожитися. Він ніколи не почувався кепсько в літаках, хіба що під час похмілля – а таке трапляється з усіма пілотами ВПС принаймні кілька разів у житті. Під час місії «Джеміні-7» його шлунок був міцний, як сталь, протягом усіх чотирнадцяти днів. А от цього разу травна система збунтувалася.

Ловелл і Андерс знали: якщо доведеться, Борман терпітиме – це їх і бентежило. Зрештою вони переконали командира погодитися на план із дамп-стрічкою. Так про проблему зрештою довідався б головний лікар екіпажу Чарльз Беррі, принаймні на це вони сподівалися.

Через кілька годин після надсилання повідомлення Г'юстон нарешті розібрав натяки екіпажу.

За пультом керівника польоту був Глінн Ланні. А Кліфф Чарльзворт хоча й не чергував того дня, проте крутився поблизу. Вони обоє підозрювали: хоч би який клопіт турбував екіпаж, це з великою ймовірністю була саме медична проблема. Ланні

попросив Чарльзворта викликати Беррі. Він запропонував зустрітися в запасному оперативному пункті поверхом нижче, де вони зможуть наодинці прослухати запис і поспілкуватися з екіпажем, якщо буде така потреба. Беррі подзвонив ще й Коллінзу. Той нещодавно закінчив свою зміну за пультом зв'язкового й передав мікрофон астронавту-новачку Кену Маттінглі.

Усі четверо прийшли до запасного пункту, зачинили двері й прослухали плівки. Почуття тривоги невпинно зростало. У найкращому разі це була хвороба захитування. У гіршому – вірус. А найжахливіше, що могло статися, – радіаційна хвороба. І саме цей варіант одразу ж спав на думку Беррі. Такий діагноз пояснив би несподіваний початок недуги, блювоту й пронос. Під час такої місії важко було уникнути джерела постійного радіаційного ураження – поясів Ван Аллена, шарів радіації, що оточують Землю на відстані від тисячі до близько 60 тисяч кілометрів.

«Джеміні-11» злегка зачепив найнижчий край поясів. А ось екіпаж «Аполлона-8» мчав просто крізь них, отримуючи повну дозу опромінення високоенергетичними частинками. Порівняно тонка оболонка космічного апарата була єдиним і не надто дієвим щитом від опромінення. Навіть на тій шаленій швидкості, на якій мчав корабель, екіпажу було потрібно дві години, щоб вийти за верхню межу радіаційного поля.

Беррі непокоївся щодо ризику проходження поясів Ван Аллена від самого початку програми «Аполлон». Але іншого шляху з планети Земля, окрім як крізь тисячі кілометрів радіації, не існувало. Тож інженери вирішили сконструювати якомога надійніший корабель і сподівалися, що екіпаж не потерпатиме від жодних побічних ефектів. Аж ось тепер у Бормана проявилися характерні симптоми у відповідний момент.

Беррі поділився теорією про можливе радіаційне отруєння з Ланні, Чарльзвортом і Коллінзом. Але переконати їх не вдалося. Адже Ловелл і Андерс були здорові, чи не так?

— Поки що, — зауважив Беррі.

Колеги нагадали лікарю: навіть якщо пояси тягнулися на відстань близько 60 тисяч кілометрів, рівень радіації на всій їх протяжності був низький — не набагато вищий за дозу, яку отримує людина під час рентгену грудної клітки.

— Так, — відповів Беррі, — тільки рентген не триває дві години.

Утім, він був науковцем і мусив визнати той факт, що два інші астронавти не мали симптомів Бормана. Тож недугу командира навряд чи спричинила радіаційна хвороба.

Найімовірнішим поясненням, на думку Беррі, був вірус. А отже, ситуація серйозна. Згідно з правилами польоту, існував лише один варіант.

— Я рекомендую розглянути можливість скасування місії, — сказав лікар.

Ланні, Чарльзворт і Коллінз подивилися на нього з крайнім подивом. Але відповідно до правил польоту вони, не маючи вибору, були змушені зв'язатися з екіпажем та повідомити думку медика. Досі перебуваючи в запасному оперативному пункті, вони вийшли на зв'язок із командою й одразу ж перейшли до справи.

— Лікар Беррі вважає, що в тебе вірус. Його непокоїть, що Білл і Джим теж могли його підхопити, — сказав Борману Коллінз. — Він рекомендує розглянути можливість скасувати місію.

— *Що?* — вигукнув Борман. Він обернувся до Ловелла й Андерса, однаково вражених та обурених пропозицією. Дивлячись на колег по екіпажу, командир знизив свій голос майже

до шепоту й сказав їм: «Якась повна бздуря». Астронавти кивнули, погоджуючись.

Щоб відповісти Г'юстону, Борман опанував себе:

– Дивіться. Тут, у космічному апараті, троє дорослих людей. І ми не збираємося ось так просто розвернутися й податися додому. Зі мною все добре, – це було не зовсім правдою, тож командир уточнив: – Тобто принаймні почуваюся я вже краще.

Так і було. Півдня пішло на те, щоб Борман визнав існування проблеми. Ще півдня – на те, щоб NASA відповіла на послання з дамп-плівки. І за цей час шлунок Бормана дещо вгамувався. Тепер він був певен: проблема не в радіації. І, найімовірніше, це не вірус. Отже, залишалося найганебніше для командира пояснення: його просто-напросто захитало. Борман був першим американським астронавтом, якому довелося про це доповісти. Але, як йому гадалося, у просторому «Аполлоні» далеко не останнім. У будь-якому разі більше про це говорити він не збирався.

* * *

Телевізор у приміщенні Центрального науково-дослідного інституту в Московській області показував просто жахливо. Звісно, можна було дивитися й інші канали – зі значно кращою картинкою. Але всі їх контролювала держава. А якщо хотілося отримати доступ до європейського телебачення, чого й прагнули працівники інституту того дня, потрібно було під'єднати спеціальний кабель. Впоратися з таким завданням для працівників установи на кшталт Центрального науково-дослідного інституту було нескладно. Проте це не означало, що зображення вийде чітким.

Утім, тільки так керівництво радянської космічної програми могло стежити за діями трьох людей на борту американського космічного апарата. Саме тієї миті, через тридцять одну годину після запуску, на півдорозі до Місяця астронавти готувалися до прямої трансляції по телебаченню. Офіційно нікому не повідомляли, хто саме в інституті стежив за трансляцією. Проте Дмитрій Устінов, член Центрального комітету, якого готували до посади міністра оборони, безсумнівно, був там. Так само як Віктор Літвінов – обдарований розробник літальних апаратів, який керував аерокосмічною промисловістю країни. А також Борис Черток – можливо, найвидатніший конструктор ракет після покійного головного конструктора Сергія Корольова.

Усі троє разом із багатьма іншими посадовцями напередодні дивились, як стартують американці, на велетенському екрані в будівлі науково-дослідного інституту № 88 у Московській області. Вигляд сліпучо-білого «Сатурна-5» викликав у них добряче пригнічення. Адже ракету Радянського Союзу Н-1 – надважкий транспортний носій кольору мілітарі, який був їхньою відповіддю «Сатурну-5», – поки що не відправляли в непілотований політ, не кажучи вже про пілотований. А тут американці доручають життя трьох астронавтів їхньому кляттому «Сатурну».

Під час запуску був один момент, який змусив радянських глядачів затамувати подих: коли запрацювали двигуни другого ступеня, з'явилася велика біла хмара. Здалося, ніби «Сатурн» може вибухнути. Можливо, у приміщенні й був хтось, хто відчув укол розчарування, коли цього не сталося, та всі дотримувалися девізу працівників ракетної галузі: ніколи не висловлювати такі думки. За якусь мить стало зрозуміло, що американці таки попрямують до орбіти Землі, а тоді далі – до

Місяця, на крок випереджаючи СРСР у десятилітніх космічних перегонах. І хоч би що крутилося на думці в присутніх, кожен, хто дивився запуск, залишав приміщення в пригніченому настрої.

Телетрансляція з космічного апарата мала справити навіть гірше враження. Щасливі нахабні американці хизуватимуться перед своїми співвітчизниками, демонструючи, як обійшли Радянський Союз. Із цієї причини переглядів на великому екрані в науково-дослідному інституті № 88 більше не планували. Устінов та інші обрані представники верхівки могли дивитися, що собі захочуть, у замкненому кабінеті, під'єднавши кабель. Для решти ця телетрансляція лишалася недоступною.

Коли розпочалася трансляція, радянські глядачі не могли не помітити недбалість усієї затії. Може, трійко американців і прямували до Місяця, проте зовсім не скидалося на те, що вони сприймали свою роботу з належною серйозністю чи виконували її дуже добре. Астронавт, якого називали Андерсом, тримав камеру, але, здавалося, не надто вмів обходитися з нею. Він намагався показати Землю через ілюмінатор, але експозиція була абсолютно неправильна, і зображення здавалося розмитим колом.

— Нам тут не дуже чітко видно, — сказав голос із Центру керування польотами в Г'юстоні, очевидно, критикуючи роботу астронавта.

— А тепер? — запитав Андерс.

— Так само не дуже. Зображення схоже на якусь яскраву кулю. Важко сказати, що ми бачимо.

Камеру розвернули, щоб показати корабель зсередини. І якість картинки покращилася. На екрані з'явився командир на прізвище Борман, але догори ногами.